

Cronologie a evenimentelor propagandistice din perioada interbelică aprilie 1918 – noiembrie 1920: Războiul Civil din Rusia.

- **2 martie 1919:** La Moscova, Lenin înființează Internaționala a III-a comunistă – Cominternul.
- **13 aprilie - august 1919:** Apare, în Transilvania, ziarul *Carpații* – „ziar național independent”.
- **12 septembrie 1919:** Regele Ferdinand legiferează cutuma Cultului Soldatului Necunoscut, semnând Înaltul Decret Regal nr. 4106 de recunoaștere a calității de „persoană morală” a Societății *Mormintele eroilor căzuți în război*, a cărei președintă era chiar Regina Maria.
- **septembrie 1918:** Înființarea Agenției Telegrafice Bolșevice - *ROSTA*, viitoarea agenție sovietică de știri *TASS*.
- **1920:** Înființarea Ligii Națiunilor, cu sediul la Geneva.
- **1920:** Lenin publică lucrarea *Teze cu privire la propaganda pe linie de producție*, care a constituit o directivă pentru întreaga presă sovietică.
- **12 noiembrie 1920:** În Rusia sovietică este înființat Comitetul Central de Educație Politică, care avea corespondent în fiecare republică sovietică.
- **1921:** Este înființată Fundația Culturală Principele Carol, care va edita, sub regele Carol al II-lea, în anii '30, *Revista Fundațiilor Regale*.
- **18 martie 1921:** Înăbușirea, de către bolșevici, a revoltei marinarilor din baza navală Kronstadt, care protestau împotriva violențelor CEKA și abuzurilor comuniste.
- **19-20 martie 1922:** Dată de naștere stabilită, în 1951, pentru UTC. Acesta s-a auto-dizolvat de două ori: din 1936 până în 1939 - pentru slabe performanțe, în urma unei decizii a Internaționalei Tineretului Comunist și, apoi, în iunie 1945 - ca manevră comunistă diversionistă.
- **3 aprilie 1922:** I.V. Stalin devine secretar general al P.C.U.S.
- **1922:** Walter Lippmann publică, în Statele Unite, influenta lucrare *Public Opinion*.
- **1922:** *Radio Moscova* își începe transmisiile, fiind cea mai puternică stație de radio din lume, în acel moment.
- **1922:** Este creat GLAVLIT – Administrația Centrală pentru Literatură și Edituri – ce va rămâne, până la disoluția regimului sovietic, structura de bază a sistemului instituțional de cenzură în URSS.
- **15-17 octombrie 1922:** La Alba Iulia și București au loc mari ceremonii pentru Încoronarea regelui Ferdinand cel Loial, ca rege al tuturor românilor și a Reginei Maria cea Mare.
- **27-29 octombrie 1922:** *Marșul spre Roma* al cămășilor negre fasciste, conduse de Benito Mussolini, în urma căruia Regele Victor Emanuel al III-lea îi încredințează liderului Partidului fascist formarea guvernului.

- **14 noiembrie 1922:** În Marea Britanie începe să emită BBC - *British Broadcasting Corporation*.
- **30 decembrie 1922:** Crearea URSS.
- **martie 1923:** În noua Constituție a României „este garantată libertatea de a comunica și publica ideile și opiniunile... Nici o lege excepțională nu se va putea înființa în această materie. Nici cenzura, nici o altă măsură preventivă pentru apariția, vinderea sau distribuirea oricărei publicațiuni nu se va înființa”.
- **14 mai 1923:** Orfanul de război Amilcar Săndulescu alege osemintele celui ce va fi înhumat drept Eroul Necunoscut în Parcul Carol din București, în urma unei mari ceremonii militare și religioase, la care au participat Regele Ferdinand și Regina Maria.
- **9 noiembrie 1923:** Puci nazist eșuat la München. Hitler este condamnat la închisoare.
- **1923:** Apare, în SUA, *TIME*, prima revistă săptămânală de informații generale.
- **21 ianuarie 1924:** Moartea lui V.I. Lenin.
- **Primăvara 1924:** Turneu diplomatic de succes în țări occidentale a cuplului regal Ferdinand și Maria.
- **23 august 1924:** Se înființează, la București, organizația *Ajutorul roșu*, pentru sprijinirea materială a deținuților comuniști.
- **24 octombrie 1924:** Proclamarea de către Stalin a fantomaticii Republici Autonome Socialiste Sovietice Moldovenești, în contextul creat de răzmerița bolșevică de la Tatar Bunar, înăbușită de armata română.
- **1925:** Este fondat Institutul Național Fascist de Cultură, sub conducerea lui Giovanni Gentile.
- **1925:** Apare *Mein Kampf* de Adolf Hitler.
- **1925:** În Italia fascistă este creată organizația *Dopolavoro* pentru organizarea vacanțelor, a timpului liber, a activităților culturale și sportive în spirit fascist, a italienilor.
- **1926:** La București, este creată o instituție unică pentru probleme de presă, propagandă și informații, care s-a chemat, succesiv, Direcția de Presă și Informații, Direcția Generală de Presă și Propagandă de pe lângă Consiliul de Miniștri sau Subsecretariatul de Stat pentru Presă și Propagandă.
- **octombrie 1926:** Vizita neoficială în SUA a Reginei Maria se transformă într-un uriaș succes de imagine în rândul opiniei publice americane.
- **24 iunie 1927:** Corneliu Zelea Codreanu creează, la Iași, organizația *Legiunea arhanghelului Mihai*, împreună cu Ion Moța, Radu Mironovici și Ilie Gârneață. Prima publicație legionară a fost revista bilunară *Pământul strămoșesc*, apărută la Iași, pe 1 august 1927.
- **27 octombrie 1927:** Excluderea de către Stalin a lui Leon Troțki din P.C.U.S.
- **1927:** H.D. Lasswell publică, în SUA, *Tehnica de propagandă în Primul Război Mondial*.
- **1927:** Crearea organizațiilor fasciste pentru înregimentarea completă a tinerețului italian.

- **iuilie – august 1928:** Congresul al VI-lea al Cominternului declară că apărarea primului stat socialist din lume, Uniunea Sovietică, este prima îndatorire a partidelor comuniste din toate țările.
- **1929:** Acordurile de la Latran, dintre partidul fascist, condus de Mussolini, și Sfântul Scaun.
- **1931:** Consiliul Superior al Cinematografiei din Franța veghează ca activitatea cinematografică să nu ridiculizeze armata, să nu rănească sentimentul național, să nu provoace incidente diplomatice, să nu aibă o influență negativă asupra tinerețului prin prezentarea unor crime.
- **1931:** Profesorii italieni sunt obligați să depună jurământ de credință pentru fascism.
- **1932:** În cadrul Ministerului Japonez al Educației, este înființat un Birou de Supervizare a Gândurilor.
- **1932:** Școala sociologică de la Frankfurt denunță sărăcirea culturii din pricina transmisiunilor prin radio, presă scrisă sau cinema.
- **30 ianuarie 1933:** Hindenburg, președintele Republicii de la Weimar, îl numește cancelar al Germaniei pe Adolf Hitler, șeful Partidului Național-Socialist Muncitoresc German, câștigător în alegeri.
- **28 februarie 1933:** Interzicerea Partidului Comunist din Germania.
- **15 martie 1933:** Cancelarul Adolf Hitler înființează Ministerul de Îndrumare Populară și Propagandă, condus de dr. Joseph Goebbels.
- **10 mai 1933:** Naziștii organizează, în piața Franz Josef din Berlin, ceremonialul arderii cărților unor autori germani considerați decadenți, precum Karl Marx, Sigmund Freud sau Stefan Zweig.
- **30 iunie 1933:** Printr-o ordonanță semnată de Hitler, Joseph Goebbels este numit responsabil cu „tot ceea ce privește aportul intelectual adus pentru națiune, propaganda pentru stat, cultura și economia, informarea publicului german și străin și administrația tuturor organismelor înființate în acest scop”.
- **septembrie 1933:** Adoptarea, în Germania, a noului drapel național, cu zvastica nazistă.
- **1 noiembrie 1933:** Conform unei ordonanțe semnate de cancelarul Adolf Hitler, orice jurnalist, pictor, cineast, actor, scriitor etc. este obligat să se înregistreze la Camera Culturii, înființată la 22 septembrie, și a cărei președinție aparține ministrului propagandei, Joseph Goebbels.
- **1933:** În Italia este înființat un Subsecretariat pentru Presă și Propagandă, care prelua și extindea acțiunile de propagandă fascistă, care fuseseră până atunci doar în responsabilitatea Biroului de Presă al lui Mussolini.
- **1934:** În Statele Unite, la Hollywood, apar primele structuri de aplicare a Codului de conduită *Hays*, în domeniul producției de filme artistice, care impuneau limite morale severe vizând îndeobște respectul față de lege, căsătorie și familie. Abia în 1952, Curtea Supremă de Justiție a SUA a decis că filmele artistice intră sub incidența Primului Amendament al Constituției, privind libertatea de exprimare.
- **2 august 1934:** Hitler se autoproclamă „Fuührer și cancelar” al Germaniei.

- **1934:** Fondarea *British Council* pentru promovarea imaginii Imperiului Britanic în lume.
- **1 iunie 1934:** „Noaptea cuțitelor lungi”, în Germania, acțiune prin care sunt lichidați rivalii liderilor naziști din trupele SA.
- **1934:** În Statele Unite, este înființată asociația *Motion Picture Association of America*, care cenzura filmele ce conțineau referiri la vicii, sex, viața negrilor, relațiile acestora cu albi sau care ar fi putut provoca proteste ale bisericii sau ale asociațiilor patriotice ori sindicale.
- **1935:** Leni Riefenstahl regizează filmul *Triumful voinței*, despre Congresul partidului nazist de la Nürnberg, din 1934, film ce a contribuit la dezvoltarea cultului personalității lui Hitler.
- **20 martie 1935:** Corneliu Zelea Codreanu înființează partidul *Totul Pentru Țară*, cu generalul Gheorghe Cantacuzino-Grănicerul drept președinte.
- **1935:** Trupele fasciste ale lui Mussolini atacă Abisinia.
- **1936:** Începutul sondajelor de opinie americane, trei institute specializate anticipând re alegerea lui F.D. Roosevelt.
- **1936:** Leni Riefenstahl regizează documentarul de propagandă *Olympia*, despre Jocurile olimpice organizate în Germania.
- **august 1936:** Stalin începe „Marea epurare” a P.C.U.S., prin care vechi bolșevici (Zinoviev, Buharin, mareșalul Tuhacevski) sunt dați afară din partid, arestați, judecați și condamnați la moarte în procese publice.
- **9 mai 1936:** După victoria trupelor fasciste în Etiopia, Mussolini anunță fondarea noului Imperiu Italian.
- **1936:** Goebbels interzice critica de film și o înlocuiește cu o așa numită „observare a filmului respectiv”, pe considerentul că, din moment ce Partidul Național-Socialist considerase respectiva producție drept corespunzătoare, nici un ziarist nu mai avea dreptul să o critice.
- **22 februarie 1937:** La București, apare oficiosul legionar *Buna Vestire*.
- **1 iunie 1937:** După modelul propagandistic german, fasciștii italieni înființează un Minister al Culturii Populare (*Minculpop*).
- **1937:** În Statele Unite, la Chicago este înființat Institutul de Analiză a Propagandei, ce a publicat periodicul de cercetări și metodici în domeniu, intitulat *Public Opinion Quarterly*.
- **1937:** Pablo Picasso pictează, pentru guvernul republican spaniol, *Guernica*, tablou ce acuză masacrul nazist din timpul Războiului civil, lucrarea fiind expusă în pavilionul spaniol al Expoziției internaționale de la Paris.
- **1 aprilie 1938:** La București este înființată Direcția Generală a Presei și Propagandei.
- **3 mai 1938:** Hitler semnează o lege prin care erau confiscate, fără despăgubiri, lucrările de artă considerate denaturate.
- **7 iunie 1938:** La Congresul Căminelor Culturale, profesorul Dimitrie Gusti prezintă „cultul regal-național” drept un vehicul promotor al doctrinei acțiunii culturale.

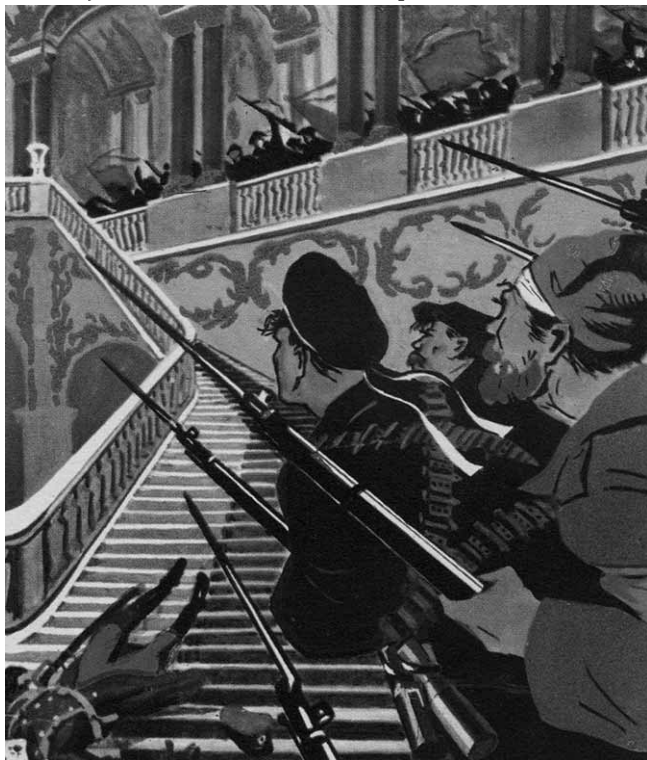
- **1938:** În Statele Unite, este înființată Comisia pentru Activități Antiamericane a Camerei Reprezentanților, a cărei activitate se va amplifica după cel de-al Doilea Război Mondial, pe fundalul Războiului Rece.
- **1938:** În Spania, condusă de generalul Franco, funcționează o Direcție Generală a Presei și Propagandei.
- **1938:** În SUA, este înființat Comitetul Interdepartamental pentru Cooperare Științifică, în scopul contracarării propagandei naziste și fasciste ale Germaniei și Italiei în America Latină.
- **30 octombrie 1938:** Orson Welles prezintă la radio emisiunea *Războiul lumilor*, prin care a creat panică în rândul ascultătorilor americani.
- **15 decembrie 1938:** Înființarea, de către regele Carol al II-lea, a partidului unic Frontul Renașterii Naționale - FRN.
- **iulie 1939:** Apare, în Franța, *Violul mulțimilor prin propaganda politică*, de Serghei Ceahotin.
- **23 august 1939:** Semnarea, la Moscova, a Pactului Ribbentrop - Molotov, a cărui condamnare, după 1990, va deveni unul din elementele principale ale campaniilor de afirmare a suveranității și independenței statelor est-europene dominate sau încorporate de URSS, în baza prevederilor din anexele secrete ale acestuia.
- **1939:** Sunt difuzate primele emisiuni de televiziune de pe *Empire State Building*, din New York.

O agitație și un prăpăd care au zguduit lumea:

REVOLUȚIA BOLȘEVICĂ ȘI RĂZBOIUL CIVIL DIN RUSIA, 1917-1922

Istoric. În urma grevei și protestelor împotriva foamei și sărăciei declanșate pe 25 februarie/7 martie 1917, la Sankt Petersburg, la care au fraternizat și câteva regiamente, țarul Nicolae al II-lea a abdicat, formându-se un guvern provizoriu al Dumei, controlat de socialistul Alexandr Kerenski, și un soviet la Petrograd, dominat de delegații militarilor și muncitorilor bolșevici. Abdicarea țarului Nicolae al II-lea le-a convenit atât britanicilor, cât și americanilor, ale căror precepte morale despre libertate și democrație erau jenate serios de absolutismul cu rădăcini feudale ale țarismului. După revenirea lui Lenin în Rusia, din exilul elvețian, acesta a impus partidului său bolșevic „tezele din aprilie” privind o soluție revoluționară radicală („Toată puterea sovietelor”, „Controlul muncitoresc asupra uzinelor”, „Pace imediată”). Pe 3 aprilie 1917, Lenin și-a rostit discursul, suit pe o tanchetă, la fel cum și Boris Elțin o va face în august 1991, la zdrobirea puciului de la Moscova. Criza politică internă s-a amplificat după eșecul ofensivei militare din iulie 1917, în Galiția, și după ce unele din teritoriile periferice imperiului și-au proclamat independența (Ucraina, Finlanda, tendințe separatiste în Caucaz și în regiunile musulmane), iar în armată, dezertările au luat proporții de masă. Pentru a nu pierde șansa preluării puterii de către bolșevici prin alegerile pentru Adunarea Constituantă, convocate pe 25 noiembrie, Lenin a hotărât pregătirea și declanșarea insurecției prin agitații și promisiuni propagandistice asupra populației. Acestea s-au cumulat cu acțiunile subversive ale Centrului Militar Revoluționar (cu Stalin și Dzerjinski în componență), ce avea drept braț înarmat Comitetul Militar condus de Leon Troțki. În noaptea de 6 spre 7 noiembrie 1917, cei 6.000 de membri ai Gărzilor roșii, conduse de Troțki, au ocupat punctele strategice, inclusiv Palatul de iarnă din Sankt Petersburg, unde era sediul miniștrilor, pentru ca, a doua zi, Lenin să proclame preluarea puterii și instaurarea dictaturii proletariatului. Noul guvern s-a numit Consiliul Comisarilor Poporului (*Sovnarkom*) și era format din cincisprezece bolșevici, fiind prezidat de Lenin. Au fost instituite tribunale revoluționare, au fost interzise ziare, au fost operate arestări masive și massacre. Pentru ca bolșevicii să poată prelua controlul Moscovei, s-au dat lupte cu trupele rămase fidele guvernului, ceea ce a însemnat practic declanșarea unui război civil în Rusia. În Adunarea Constituantă aleasă pe 25 noiembrie 1917, bolșevicii nu au obținut majoritatea, și de aceea a fost dizolvată abuziv de Consiliul Comisarilor Poporului, la 19 ianuarie 1918. Pe 20 decembrie 1917, Lenin a instaurat teroarea prin crearea poliției secrete, investite cu puteri discreționare - CEKA, iar pe 27 decembrie 1917, a fost publicat primul decret de naționalizare a întreprinderilor. În 1918, a fost instituit un Tribunal revoluționar al presei, menit să judece infracțiunile de presă, în fapt un organ represiv de cenzură, iar în septembrie 1918, a fost înființată Agenția telegrafică bolșevică - ROSTA, viitoarea agenție sovietică de știri TASS. Pe plan militar, anul 1918 a debutat prin intensificarea revoltei cazacilor de pe Don, iar în martie 1918, Lenin a semnat cu germanii pacea de

la Brest-Litovsk, prin care Rusia ieșea din război în condiții dezastruoase. Ca urmare, contingentul militar aliat ce fusese trimis în Rusia, pentru a contribui la războiul contra germanilor, a trebuit să fie întors pentru a lupta împotriva Armatei Roșii, în condițiile în care opinia publică occidentală nu fusese deloc pregătită pentru o astfel de situație, despre care nici nu știa mare lucru (Knightley, 1975, p. 146-150). Britanicii au debarcat în nord, ocupând Murmansk-ul, în martie 1918, și Arhangelsk, în august, dar motivația combativă a acestor trupe a fost extrem de slabă.

Asaltul Palatului de iarnă din octombrie 1917, într-o ilustrație cartofilă sovietică, din 1957, pe versurile lui Maiakovski.

Francezii au pătruns în Marea Neagră și au debarcat la Odessa, iar americanii au trimis și ei trupe, alături de japonezi, în Orientul Îndepărtat, la Vladivostok, deși nu s-au angajat în luptă. Totuși, Hrușciiov nu s-a jenant să-i evoce acest detaliu lui Eisenhower, în timpul vizitei făcute în SUA, în 1959. În aprilie 1918, Georgia, Armenia și Azerbaidjanul și-au proclamat independența, iar în noiembrie 1918, în Siberia, amiralul Aleksandr Kolceak a devenit, cu sprijinul militar al voluntarilor cehi, „conducătorul guvernului de la Omsk al tuturor rușilor”. În acest timp, Troțki a reușit să reorganizeze Armata roșie pe baza unei intense campanii de propagandă și a unor înrolări obligatorii, ajungând la efective de trei milioane de oameni. După ce generalul țarist Anton Denikin (1872-1947) a preluat controlul Caucazului, în ianuarie-februarie 1919, „forțele albe” au început o ofensivă generală, în mai-octombrie 1919, care a fost stopată de Armata roșie în Urali, în noiembrie. Frontul forțelor anti-bolșevice s-a prăbușit în Rusia Centrală, iar amiralul Aleksandr Kolceak (1874-1920) a pierdut

Siberia, în februarie 1920. În acest timp, bolșevicii au publicat o serie de tratate internaționale secrete ale Rusiei țariste, provocând disensiuni și jenă în unele cancelarii occidentale, iar pe 27 martie 1919 au înființat, la Moscova, cea de a III-a Internațională sau Cominternul: acceptarea sau nu a condițiilor de aderare a însemnat, de fapt, separarea comuniștilor europeni de socialiști. În aprilie-octombrie 1920, a avut loc războiul dintre Polonia, ce-și declarase independența, pe 11 noiembrie 1918, și Rusia sovietică, armata poloneză, condusă de mareșalul Jósef Piłsudski (1867-1935), obținând unele victorii asupra Armatei Roșii, dar a fost și înfrântă de aceasta, sub conducerea generalului Mihail Tuhacevski (1893-1937), astfel încât, pe 18 martie 1921, a fost semnat Tratatul polono-sovietic de la Riga. O contraofensivă a generalului Piotr Wrangel (1878 - 1928), în sudul Rusiei, a fost înfrântă de Armata roșie, în noiembrie 1920, ceea ce a însemnat, practic, victoria bolșevică în războiul civil. Pe 18 martie 1921, bolșevicii au reușit să înăbușe în sânge revolta marinarilor din baza navală Kronstadt, care se ridicaseră împotriva foametei, violențelor CEKA și abuzurilor comuniste. Un ultim act al încheierii războiului civil din Rusia s-a consemnat pe 30 decembrie 1922, atunci când a fost proclamată Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste, din care făceau parte Ucraina, Bielorusia și Transcaucazia.

Caracteristici. Propaganda bolșevică, căreia i-au fost alocate resurse materiale importante de către Lenin și Troțki, a combinat diferite tehnici de diseminare a mesajelor bolșevice („pâine muncitorilor, pământ țăranilor, pace soldaților, independență naționalităților”), cu acțiuni sistematice de terorizare prin execuții în masă a oponentilor. Practica bolșevică a urmat întocmai teoria leninistă: agitația a fost destinată pentru masele mari și ignorante de ruși, cărora trebuia să li se repete doar câteva idei simple, în timp ce propaganda, care lucra cu idei și metode mult mai subtile, a fost îndreptată asupra membrilor de partid și categoriilor educate ale populației. Soldaților Armatei Roșii, care, în 1921, ajungea la un uriaș efectiv de cinci milioane, li s-a inoculat sistematic o viziune maniheistă asupra lumii, tradusă în termeni extrem de simpli, având în centru lupta împotriva moșierilor, preoților și intervenționiștilor străini (Priestland, 2012, p. 141). Serghei Ceahotin, unul dintre fondatorii Ministerului propagandei bolșevice (OSVAG), în lucrarea sa, „Violul maselor prin propaganda politică”, a făcut distincția între minoritatea activă, de 10%, din populație și restul, de 90%, care forma masa brută, pentru care spectacolul propagandistic trebuia să fie simplu, categoric și direct. Intervenția militară a aliaților de partea forțelor albe a fost pe cât de insuficientă din punct de vedere strategic, pe atât de utilă propagandei bolșevice, care a exploatat tema naționalistă a mobilizării pentru apărarea „Micii Rusii” de invazia străină. Pe de altă parte, în Occident, atât la nivelul cancelariilor, cât și la nivelul opiniei publice, a existat o foarte slabă cunoaștere și înțelegere a evenimentelor dramatice din Rusia, a ceea ce însemna bolșevismul, dar mai ales a „*Celor zece zile care au schimbat lumea*”, așa cum jurnalistul american și simpatizant comunist John Reed (1887-1920) și-a intitulat best-seller-ul. Evenimentele din Rusia au fost incorect și incomplet mediatizate de corespondenții de presă occidentali, astfel încât multă vreme, aliații occidentali nu au reușit să facă distincția între facțiunile și partidele politice, bătălii importante au fost ignorate, iar confuzia lor privind mersul general al Revoluției și, apoi, al Războiului civil a fost adesea totală.

Cucerirea Palatului Smolnii, în octombrie 1917 și o descriere în versuri a lui Maiakovski.

Acțiuni. După victoria loviturii de stat sau a Revoluției din octombrie 1917, a fost înființat un Departament (minister) de Agitație și Propagandă, a cărui activitate a fost sprijinită ulterior și de cenzura Tribunalului revoluționar al presei. Analfabetismul de masă al rușilor a impus, ca principal vector al propagandei sovietice, imaginea și sunetul, în defavoarea cuvântului scris, iar această situație s-a menținut mulți ani. În aceste condiții, instrumentele de bază ale Comitetului Central de Educație Politică a Republicilor Sovietice, înființat la 12 noiembrie 1920, au fost afișul politic, filmul și radioul. Difuzoare radio au fost amplasate în case de cultură, dormitoare comune, cluburi, muzee, parcuri, pentru a le strecura muncitorilor și țăranilor ruși, printre informațiile vitale despre rațiile alimentare sau știri locale, și mesaje propagandistice bolșevice. Au fost înființate așa-numitele puncte de agitație, în fapt puncte de distribuție a materialelor propagandistice bolșevice în toată țara. Acestea au fost aprovizionate și susținute prin faimoasa invenție a trenurilor de propagandă, botezate „V. I. Lenin”, „Revoluția din octombrie” sau „Steaua Roșie”, care circulau în toate regiunile controlate de bolșevici, cu vagoanele lor pictate cu scene sugestive (Taylor, 1995, p. 202). Ziarele bolșevice *Pravda*, înființat de Troțki, în 1912, și *Izvestia* (400.000 exemplare tiraj) au constituit puternice platforme de propagare a tezelor și îndemnurilor revoluționarilor bolșevici. Pe timpul reprimării bolșevicilor de către guvernul Kerenski și fugii lui Lenin în Finlanda, tipografiile *Pravda* din Petrograd au fost distruse, doar *Novaia Zhisn*, a lui Maxim Gorki, și *Kronstadt Pravda* rămânând disponibile bolșevicilor, pentru a contracara propaganda Guvernului provizoriu, care-i acuza de a fi stipendiați de germani pentru a submina Rusia. Cu ajutorul financiar al

germanilor, până la semnarea Tratatului de la Brest-Litovsk, bolșevicii au tipărit o *Pravda a tranșeelor*, destinată agitației pacifiste (convenabile germanilor) printre militarii ruși de pe front (Thomson, 1999, p. 264). Au fost tipărite ziare în limbile unor minorități etnice din unele țări din fostul Imperiu Habsburgic (sârbi, unguri, turci, cehi) cu îndemnuri la revoluție proletară (care a și reușit vremelnice în Ungaria, sub conducerea agitatorului bolșevic Béla Kuhn, în 1919), în timp ce asupra trupelor franceze și britanice debarcate în Rusia, în sprijinul Gărzilor albe, au fost aruncați, din avion, fluturări. Telegramul a fost intens folosit de Troțki, iar, în septembrie 1918, a fost înființată Agenția telegrafică bolșevică ROSTA, predecesoarea viitoarei agenții sovietice de știri TASS, tot pentru diseminarea mesajelor propagandistice. La fel cum avea să se întâmple în Marele Război Patriotic pentru Apărarea Patriei (1941-1945), afișul a reprezentat și în timpul Războiului civil din Rusia un vector preferat de exprimare a propagandei bolșevice, dobândind semnificative valențe artistice și chiar inovative în materie. Artiștii cei mai reprezentativi ai perioadei au fost D.S. Orlov, V. Deni, dar mai ales Mihail Ceremnik, care a introdus formatul așa-numitei „ferestre satirice” (Taylor, 1995, p. 200), altfel spus, gazeta de perete, devenită ulterior un loc comun al propagandei și agitației vizuale comuniste.

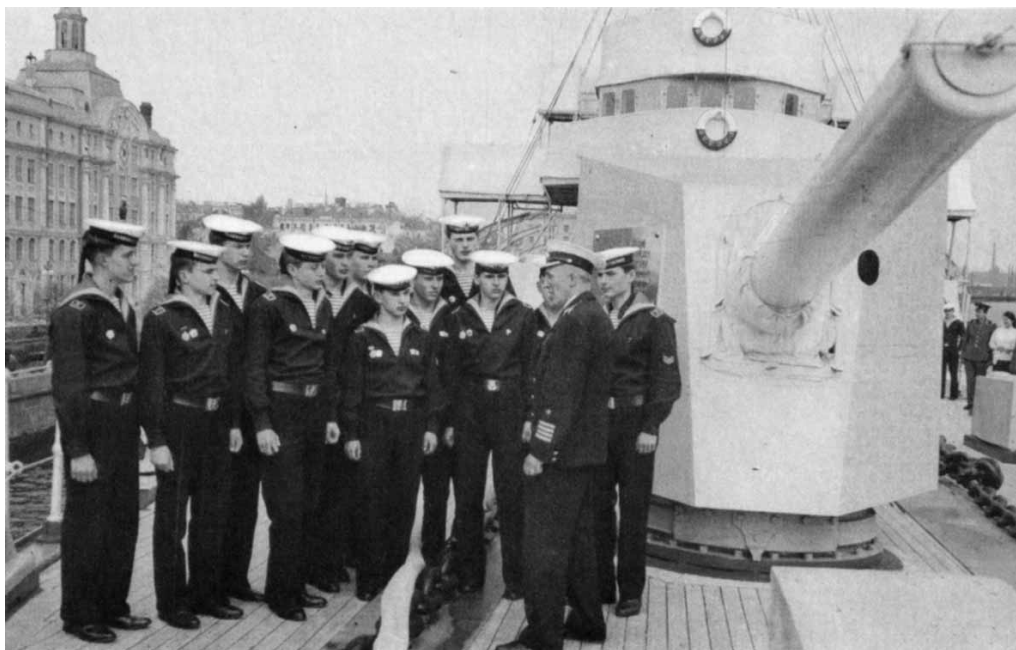

Carte poștală sovietică din 1977, marcând aniversarea a 60 de ani de la Revoluția bolșevică din 1917.

Bolșevicii au fost foarte abili în a manipula masele și prin intermediul unor simboluri vizuale simple și puternice, răspândite și afișate cu obstinție oriunde era posibil, precum „secera și ciocanul” (reprezentând țărănul și muncitorul), sau „steaua roșie” (semnul bolșevicului ateu și dăruit pasional cauzei), „Armata Roșie”, „Gărzile Roșii”, „Steagul Roșu”. Simbolurile vizuale au fost secundate de sloganuri la fel de percutante

și mobilizatoare, „Proletari din toate țările, uniți-vă!”, „Toată puterea sovietelor”. Tot în categoria propagandei vizuale bolșevice trebuie menționat și decretul lui Lenin, din aprilie 1918, conform căruia trebuiau demolate toate monumentele publice țariste și înlocuite cu lucrări monumentale reprezentând noua ideologie.

Filmul bolșevic/sovietic, deși nu a putut avea aceeași amploare, precum în Statele Unite sau în Occident, a reprezentat, pentru Lenin, un instrument de educație, și a fost înregimentat de bolșevici în efortul de propagandă totală prin naționalizarea industriei rusești de film în 1919. În aceste condiții, au fost difuzate jurnalele de știri *Kinopravda*, sau producția lui Vsevolod Pudovkin (1893-1953), din 1921, *Ciocanul și secera* (Thomson, 1999, p. 265). Faptul că în acea perioadă filmul era mult a fost un avantaj al accesibilității sale pentru milioanele de analfabeți dintr-o Rusie multiethnică. Atunci când proiectoarele aduse cu trenurile de propagandă începeau proiecția, pentru toți țărani ruși sau de alte nații, dintre care cei mai mulți nu mai văzuseră niciodată așa ceva, era o minune. La fel ca și în cazul radioului (stația de radio Moscova fiind lansată în 1922), filmul sovietic de propagandă a început să-și arate valențele și beneficiile abia după încheierea Războiului Civil.

Tunul vasului „Aurora”, care a tras prima salvă a Revoluției din octombrie 1917, servind deopotrivă drept obiectiv turistic, dar și ca material didactic pentru lecțiile de istorie bolșevică pentru cadeții Academiei Navale „Nakhimov” din Leningrad. Carte poștală sovietică din 1974.

Rolul propagandei. Modul în care s-a desfășurat propaganda bolșevică pe timpul Revoluției bolșevice și Războiului civil a stabilit amprenta caracteristică a viitoarei combinații politică-propagandă specifică regimului sovietic în deceniile următoare, explicând în parte, menținerea acestuia la putere. Propaganda a avut o contribuție majoră în declanșarea Revoluției din octombrie și, apoi, în obținerea victoriei de către bolșevici în Războiul civil care a urmat. Prin intermediul unei propagande agresive, bolșevicii și-au putut face cunoscută poziția și atitudinea, distincte față de ceilalți

revoluționari. Tot în urma unei propagande permanente și ubicue, ei au reușit să mobilizeze în timp scurt milioane de soldați, care le-au asigurat succesul în luptele purtate pe timpul Războiului civil, fiindu-le menținută, astfel, motivația combativă, chiar și după pierderile imense suferite în războiul mondial. În deceniile de putere sovietică, evenimentele și personajele din perioada Revoluției bolșevice și Războiului civil au devenit obiectul unei mitologii propagandistice naționale, în scopul legitimizării deținerii puterii de către un partid unic, a existenței unor instituții de represiune și intimidare politică (CEKA, ulterior NKVD și, în final, KGB), sau a dictatorilor atotputernici (Stalin). Reperle acestei mitologii propagandistice au fost cameleonice, ele fiind dictate de interesele politice ale momentului, unele personaje importante fiind trecute în disgrație (cazul Troțki), iar unele momente fiind ocultate sau deformate. Mediatizarea mediocră de către corespondenții de presă străini a complexelor evenimente din Rusia a dus nu numai la discreditarea credibilității acestei ramuri jurnalistice la momentul respectiv, dar a generat și unele clișee simpliste, cu accente demonizatoare ale occidentalilor privindu-i pe bolșevici. Aceste prejudecăți au influențat ulterior nu numai colaborarea politico-militară aliată, în cel de-al Doilea Război Mondial, dar și dialogul est-vest în timpul Războiului Rece. Atunci când Hrușciiov, aflat în vizită în Statele Unite, la Los Angeles, în septembrie 1959, a afirmat că niciodată un soldat rus nu s-a aflat pe teritoriul american, dar soldații americani au fost pe pământul rusesc, prea puțini americani au înțeles la ce se referea, considerând a fi probabil o altă figură de stil a liderului de la Kremlin (Knightley, 1975, p. 156), care se referea la o realitate a Războiului civil din Rusia.

Un binemeritat moment festiv:

ÎNCORONAREA SUVERANILOR ROMÂNIEI LA ALBA IULIA,

15-17 octombrie 1922

Context istoric și politic. Ideea unor festivități de mare amploare, cu o largă participare internațională, menite să consolideze politic Marea Unire de la 1 decembrie 1918 și să ducă la creșterea prestigiului european al României, a aparținut Reginei Maria (1875-1938). Cu toate acestea, nepoata reginei Victoria a Marii Britanii era conștientă de faptul că o astfel de tradiție - a încoronării publice cu mult fast simbolic - nu exista în mult iubita sa țară de adopție. În anii premergători Încoronării (1920-1922), nu au lipsit disputele, orgoliile, intrigile, boicoturile, acuzele și ironiile politicienilor români pe această temă, dar acestea nu i-au vizat pe suverani. Astfel, generalului Al. Averescu (1859-1938), președinte al Consiliului de Miniștri în perioada 13 martie 1920 - 17 decembrie 1921, i-a fost refuzată marea onoare la care orgoliul său aspira, aceea de a fi cel care îi va oferi Coroana de oțel Regelui Ferdinand I (1865-1927). Evenimentul a fost amânat pe motive inconsistente, pentru ca locul generalului să fie luat de preferatul Casei Regale, Ion. I.C. Brătianu (1864-1927) (Oberländer, 2012, p. 12). Partidul Național Român (condus de Iuliu Maniu, 1873-1953) și Partidul Țărănesc (condus de Ion Mihalache, 1882-1963) au boicotat Încoronarea de la Alba Iulia, deoarece îi considerau pe liberalii lui Brătianu ca fiind aflați în mod nelegitim la putere („să razimă pe

majorității de club”) (Oberländer, 2012, p. 31). Momentul ales pentru Încoronare (15-17 octombrie 1922) a fost considerat de presa de stânga (*Adevărul*) neprielnic din cauza tensiunilor internaționale generate de criza politică din Grecia și situației agitate din Bulgaria (Oberländer, 2012, p. 30). În fine, resursele financiare destul de precare ale Regatului Român din anii imediat postbelici, în raport cu cheltuielile necesare evenimentului, au fost și ele invocate, fără rezultat, în disputele politice ale vremii.

În calitate de prim-ministru, lui Ion I.C. Brătianu i-a revenit, în 1922, onoarea de a-i întâmpina pe suveranii Ferdinand și Maria la ceremoniile Încoronării de la Alba Iulia, în prezența unui mare număr de jurnaliști și invitați.

Caracteristici. Ceea ce s-a întâmplat în 1922, la Alba Iulia, pe 15 octombrie, ar putea fi numit, în terminologia actuală, un *event management* de mare succes, adică una din cele mai strălucite și emoționante ceremonii organizate vreodată de statul român: Încoronarea Regelui Ferdinand I cel Loial, ca Rege al tuturor românilor și a Reginei Maria cea Mare, suveranii unui nou și mare Regat român, aflat în Panteonul puterilor învingătoare ale Europei. Evenimentul a fost proiectat astfel încât să aibă un impact maxim atât în țară, cât și la nivel european. Unica încoronare publică a unor suverani români a avut la bază tradiția creștină, potrivit căreia Dumnezeu reprezintă izvorul suveranității și consacării monarhului și a conținut, pe lângă simbolistica clasică (reprezentată prin ritualul religios al ungerii cu mir și simbolistica veșmintelor și bijuteriilor Suveranilor constituind Regalia), și elemente de identitate națională a dinastiei de Hohenzollern. În același timp, Alba Iulia, orașul ales pentru Încoronare, este același unde Mihai Viteazul a proclamat, la 1600, unirea celor trei țări românești, sub sceptrul său și același unde, la 1 decembrie 1918, se săvârșise actul Marii Uniri. **Desfășurarea.** În proiectarea designului mărețului eveniment, Regina Maria l-a avut alături pe pictorul Costin Petrescu, cel care a conceput aproape în întregime Regalia Încoronării (coroanele și mantiile regale, sceptrul, mai puțin „Coroana de oțel”, desenată, în 1881, de Theodor Aman pentru Carol I). În final, a rezultat nu doar un

spectacol memorabil, dar și obiecte sau lucrări de artă și arhitectură care fac parte astăzi din tezaurul și patrimoniul național (Catedrala Încoronării de la Alba Iulia - ridicată uluitor de repede, între 1921 și 1922, Arcul de triumf din București, cele cinci piese ale Regaliei românești și, nu în ultimul rând, fresca Ateneului român, inaugurată însă abia pe 26 mai 1938).

Cortegiul preoților la ceremoniile Încoronării de la Alba Iulia, din 1922.

Costin Petrescu nu a fost singurul spirit și creier al ceremoniilor Încoronării; în spatele său s-a aflat o întreagă Comisie pentru organizarea serbărilor, din care au făcut parte personalități ilustre, precum Constantin Coandă (1857-1932) și inginerul Anghel Saligny (1854-1925) (președinți ai comisiei în 1920, respectiv în 1922), istoricul Nicolae Iorga (1871-1940) - ca deputat, poetul Octavian Goga (1881-1938) - ca ministru al Cultelor și artelor, muzicianul George Enescu (1881-1955), sculptorul Ion Jalea (1887-1983), pictorul Arthur Verona (1868-1946), Mitropolitul primat Miron Cristea (1868-1939). În același timp, reprezentanții diplomației ai României au primit însărcinarea de a culege și trimite în țară documentații (regulamente, fotografii, comentarii de presă) cât mai amănunțite, privind ceremoniile de încoronare desfășurate în anii din urmă în Europa. Astfel, Încoronarea de la Alba Iulia a reunit elemente din ceremoniile similare, din 1896, ale Țarului Rusiei Nicolae al II-lea (1868-1918), ale regelui Petru I al Serbiei - din 1904, dar mai ales ale regelui Marii Britanii, George al V-lea (1865-1936), din 1911. Unii invitați au avut impresia desfășurării unui scenariu de film hollywoodian, în care Regina Maria a mizat pe efectele teatrale ale festivităților (Oberländer, 2012, pp. 17 și 47). Acestea s-au desfășurat de-a lungul a trei zile. Pe 15 octombrie 1922, la Alba Iulia, în special construita Catedrală a Încoronării, a avut loc ceremonialul religios propriu-zis, urmat de o trecere în revistă a trupelor, un festin în Sala Unirii pentru 350 de oficialități și invitați de marcă, alături de un altul pentru circa 20.000 de persoane din popor. Pe 16 octombrie, Suveranii au intrat

triumfal în Capitală, au trecut pe sub Arcul de triumf, au participat la serviciul divin de la Mitropolie și apoi au asistat, alături de invitați, la parada încărcată de simboluri și semnificații naționale a unui cortegiu etnografic și a unuia istoric antrenând 20.000 de figuranți. A treia zi, pe 17 octombrie, au fost organizate, tot la București, reprezentații de gală și populare (Oberländer, 2012, p. 22). În țară au fost difuzate circa 60.000 de portrete ale Suveranilor realizate de pictorul Costin Petrescu, s-au editat și vândut zeci de mii de cărți poștale surprinzând diverse instantanee ale evenimentului (fotografierea și filmarea ceremoniilor fiind încredințate în urma unor licitații publice), la legațiile și ambasadele României s-au organizat recepții, iar în bisericile ortodoxe s-au oficiat *Te Deum*-uri. La ceremonii, au participat înalți reprezentanți ai caselor regale și guvernelor din treisprezece state europene, delegația cea mai numeroasă fiind cea a Franței, în frunte cu mareșalul Foch, care dorea, astfel, să sublinieze legăturile sale strategice cu România.

Regele Ferdinand și Regina Maria încoronați, salutând participanții la festivitățile de la Alba Iulia, într-un clișeu al Foto Julietta.

Rolul propagandei. Modul în care presa românească a reflectat în epocă evenimentul Încoronării, din 1922 (Oberländer, 2012, pp. 30-39), pe prima pagină sau în ediții speciale, a oglindit partizanatul politic ce funcționa în acea perioadă, rivalitățile și orgoliile politice ale liderilor. Chiar și după trecerea mai multor decenii, în care s-au succedat la putere diferite regimuri politice (cel comunist ocultându-l în totalitate), evenimentul din 15-17 octombrie 1922 apare drept unul luminos, de mare rezonanță patriotică pe plan intern și cu ecouri favorabile în Occident. Cu toate acestea, în epocă presa românească de partid i-a atribuit și evidențiat numeroase critici: confiscarea nelegitimă a acestuia de către familia liberală, ironii și sarcasme privind sincopelile de organizare, cheltuielile excesive. În pofida acestor obiecții ale presei și partidelor din

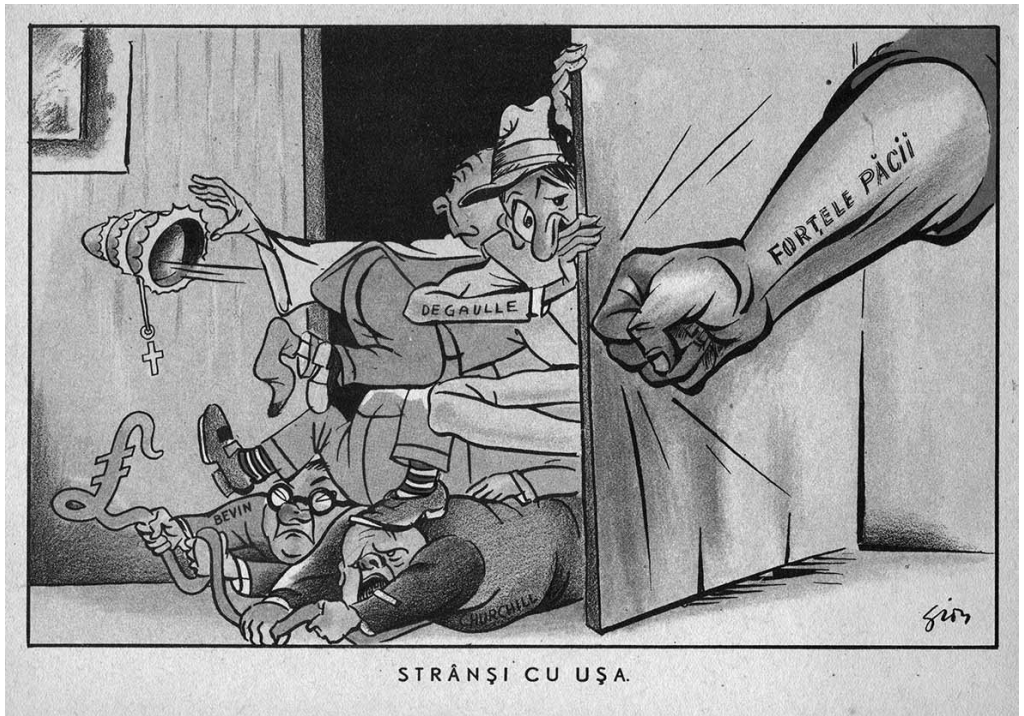
opозиție, de la București, Încoronarea Suveranilor Ferdinand și Maria a adus un incontestabil plus de imagine în lume României, prin modul în care a fost reflectat în presa marilor metropole, sporind prestigiul național al dinastiei de Hohenzollern pe plan intern. Succesul vizitelor în străinătate ale Regelui Ferdinand (în Polonia, pe 23-28 iunie 1923 și, apoi, turneul occidental al Suveranilor, din mai 1924, în Elveția, Belgia și Marea Britanie), dar și primirea triumfală ce i-a fost rezervată, în Statele Unite, Reginei Maria, în octombrie 1926, reprezintă tot atâtea ecouri mai târzii ale evenimentului din 1922.

Intoxicare și dezinformare la scară globală:

CAMPANIILE SOVIETICE PENTRU PACE ȘI DEZARMARE, 1932 - 1984

Istoric. Campaniile sovietice pentru pace au reprezentat un paravan propagandistic al bolșevicilor/sovieticilor pentru a camufla adevăratele lor intenții expansioniste și prozelitismul ideologic în lume. În 1932, Cominternul a organizat, la Amsterdam, „Congresul contra războiului”, în fapt o campanie de propagandă antinazistă condusă de comunistul german Willi Münzenberg (Courtois, 2007, p. 363). Lupta împotriva războiului prin denunțarea „ațățătorilor anglo-saxoni” a fost continuată de Moscova până cu puțin timp înainte de atacul german, din 22 iunie 1941. Crearea *Cominform*-ului, în 1947, a însemnat și reactivarea „luptei pentru pace” a URSS, de data aceasta acuzele de militarism și agresivitate fiind îndreptate asupra SUA, la acea vreme unica putere nucleară. Urmare a alinierii celorlalte partide comuniste est-europene la politica dictată de Kremlin, „Lupta pentru pace” a devenit un slogan și un leitmotiv cvasipermanent al propagandei regimurilor de democrație populară instalate în țările ocupate de Armata Roșie după cel de-al Doilea Război Mondial. În România anilor '50 și '60, cererile cetățenilor către oficialități, adresele oficialităților către cetățeni, scrisorile către autorități nu se puteau încheia fără plantarea în încheierea petiției a lozincii standard „Trăiască Lupta pentru Pace”, după care urma semnătura, indiferent care era subiectul respectivului document. Practic, orice corespondență a cetățenilor României socialiste cu autoritățile regimului trebuia să poarte mărturia adeziunii semnatarului la „Lupta pentru pace”, indiferent cât de abstractă și de neînțeles era această formulă pentru un român dintr-un sat sau oraș oarecare.

Caracteristici. Lupta pentru pace a fost golită propagandistic, de către comuniști, de sensul ei propriu și transformată într-o formulă de adeziune la cauza comunismului și socialismului în lume și, implicit, de condamnare a capitalismului și imperialismului. Nu pacea în sine era obiectul campaniilor inițiate și conduse de Kremlin, ci alinierea celorlalte mișcări sau partide de stânga la politica Moscovei, sub un generic extrem de generos. Astfel, atributul de campioni ai păcii a fost confiscat de către comuniști: în consecință, fasciștii sau imperialiștii nu puteau fi decât războinici și agresivi.

Caricatură dejiță din anii '50, semnată Gion, în care pumnul forțelor păcii trânteste ușa în nasul occidentalilor DeGaulle, Churchill, Bevin.

Carte poștală sovietică din 1986, din cadrul campaniei pentru pace orchestrate de Kremlin.

Acțiuni. După agresiunile și loviturile de stat orchestrate în Europa, URSS, speriată de înțâietatea americană în domeniul armamentului atomic și de coagularea frontului politico-militar occidental, a organizat, sub egida Cominform-ului, la Paris și Praga, în perioada 20-25 aprilie 1949, o serie de întâlniri ale reprezentanților „Mișcării mondiale pentru pace” (din care a făcut parte și savantul atomist și comunist Frederic Joliot-Curie, 1900-1958), sub titulatura „Congresului mondial al păcii”. Acest Congres a dat o declarație prin care se cerea (pretenție demagogic repetată timp de patru decenii) distrugerea armelor nucleare și reducerea forțelor convenționale. Înființarea NATO, pe 4 aprilie 1949, a generat o amplă și furibundă campanie a URSS, în care au fost antrenate toate statele comuniste intrate sub umbrela Kremlinului. Memorandumul din aprilie 1949, al guvernului Uniunii Sovietice, cu privire la Tratatul Atlanticului de Nord, adresat guvernelor aderente, a cuprins liniile de atac propagandistice obligatorii pentru sistemele de propagandă cominterniste: a) Tratatul este agresiv și dirijat împotriva URSS; b) Tratatul este contrar Cartei ONU; c) Tratatul contravine tratatelor dintre URSS și unele state occidentale. Imediat după semnarea Tratatului Atlanticului de Nord, urmând linia Kremlinului, în cotidianul PCR, *Scânteia*, au apărut titluri și sloganuri ale campaniei: „Lupta popoarelor împotriva pactului agresiv al Atlanticului de Nord”; „Pentru pace, împotriva Pactului Atlantic, pactul ațățător la război”. Propaganda comunistă a utilizat un număr restrâns de formule concise și tranșante, ce trebuiau fixate în conștiința publică prin repetare obsesivă („țări marshalizate vândute/ înrobite dolarului”, „tratatul ca instrument de înrobire a țărilor din Europa”, „URSS bastion al păcii”). Presa comunistă a exploatat intens, prin deformare, dezinformare, selectare, cele mai neînsemnate evenimente interne din țările occidentale convenabile tezelor comuniste de natură să argumenteze linia politică a partidului și să discrediteze dușmanul intern și extern (Șperlea, 2003, pp. 201-205). Un an mai târziu, pe 15-19 martie 1950, s-a ținut un Congres al păcii, similar celui din 1932, la Stockholm, fiind adoptat un „Apel pentru încetarea înarmării nucleare”, difuzat în toată lumea (Parish, 2002, p. 79), în condițiile în care opinia publică mondială era deja angoasată de această nouă și pustiitoare armă, documentul fiind în consecință semnat de 560 milioane de oameni. Tot atunci, „porumbelul lui Picasso” s-a impus ca simbol al păcii pe timpul campaniei de dezinformare a URSS, privind împiedicarea utilizării armei atomice de către americani împotriva Chinei comuniste angajate în Războiul din Coreea (Courtois, 2007, p. 365). Comuniștii francezi au mai fluturat ulterior lozinca luptei pentru pace, în timpul intervenției franceze în Indochina, soldate cu înfrângerea, din 1954, de la Dien Bien Phu, în timpul războiului pentru independența Algeriei (1954-1962) și, apoi, al celui din Vietnam (1964-1973). Demersurile comuniștilor francezi au însemnat, de fapt, tot atâtea acțiuni de propagandă împotriva partidelor de dreapta, fie franceze, fie ale politicii americane în general. Ultima mare campanie sovietică pentru pace, ca pretext de coagulare în jurul Moscovei a cât mai multe forțe politice și organizații pacifiste a avut loc, în perioada 1979-1984, pe tema amplasării rachetelor americane cu rază medie de acțiune Pershing 2 și Tomahawk purtătoare de focoare nucleare în Europa. În această perioadă, Consiliul Mondial al Păcii, controlat de agenții KGB și stipendiat de Kremlin (dar și alte organizații pacifiste, precum Campania pentru Dezarmare Nucleară/ *Camping for Nuclear Disarmament*, fondată de filozoful Bertrand

Russell, în 1958), a organizat numeroase manifestații și proteste de stradă în orașele occidentale, fără a reuși să clinească hotărârea guvernelor din țările membre NATO, ce se simțeau amenințate de amplasarea rachetelor sovietice SS-20 Saber pe poziții capabile să atingă țările occidentale. În aceeași perioadă, Nicolae Ceaușescu a început și el zgomotoasa sa campanie pentru pace și dezarmare nucleară, pentru a camufla evidentul declin al credibilității sale atât pe plan intern, cât și extern. Anul 1986, fiind declarat an internațional al păcii, a prilejuit alte acțiuni de propagandă internă și internațională ale URSS, care urmărea să-și adjudece în exclusivitate și în opoziție cu SUA și NATO, poziția de campion al păcii în lume. La fel ca îndotdeauna, marile puteri își vedeau de interesele lor, insensibile la discursurile sforăitoare ale „Geniului din Carpați”. URSS a invadat Afganistanul în 1979, Marea Britanie a zdrobit flota argentiniană în bătălia pentru Insulele Falkland/Malvine în 1982, iar SUA a intervenit militar în Grenada în 1983.

Propaganda ceaușistă pentru pace. Almanahul *Scânteia*, din 1979, insera un documentar patetic, dar încă modest ca vehemență și număr de pagini față de cele din anii '80, sub genericul „*E pace, și totuși omenirea sîngerează... Un NU hotărît înarmărilor! În numele vieții, al păcii și progresului, România cheamă la eforturi sporite pentru eliberarea omenirii de povara cheltuielilor militare și spectrul războiului*”. După zece ani, în 1989, același almanah *Scânteia* era obligat să consemneze acțiunile concrete de dezarmare nucleară realizate atât de SUA, cât și de URSS, condusă de Mihail Gorbaciov. Totodată, publicația plasa la loc de cinste „Propunerile României, ale președintelui Nicolae Ceaușescu pentru realizarea marelui deziderat al dezarmării”, prezentat la sesiunea specială a ONU consacrată dezarmării din 1988, ca și când „Geniul Carpaților” i-ar fi convins pe președinții Ronald Reagan și Mihail Gorbaciov să-și reducă arsenalul nuclear. Campania pentru pace a lui Ceaușescu a culminat cu un referendum național pentru reducerea unilaterală cu 5% a efectivelor militare, armamentelor și cheltuielilor militare, desfășurat la 23 noiembrie 1986 și aprobat cu un procent tipic comunist, de aproape 100%.

Rolul propagandei. Campaniile pentru pace și dezarmare, pentru reducerea cheltuielilor militare și limitarea armamentelor atomice, interzicerea experiențelor nucleare și a militarizării spațiului cosmic, inițiate de partidele comuniste sau alte organizații afiliate acestora (precum Consiliul Mondial al Păcii), pe timpul Războiului Rece, au fost doar simple pretexte pentru camuflarea propagandistică a propriilor demersuri războinice și prozelitice, a înregimentării și alinierii politice a cât mai multor partide, organizații sau personalități publice, sub umbrela ideologică a URSS. Campaniile pentru pace și dezarmare ale URSS au permis difuzarea, la scară globală, a celei mai facile acuzații publice, de interes general, la adresa SUA și Angliei, ca promotori ai războiului atomic, dovada fiind faptul că americanii au fost cei care au folosit pentru prima dată bomba atomică. Lupta pentru pace a fost tot timpul asociată angoasei unui posibil război nuclear generalizat sau Distrugerii Mutuale Asigurate, și de aceea a găsit numeroși aderenți și simpatizanți ai ideii, fără ca aceștia să îmbrățișeze neapărat politica Moscovei. În fond, ce putea fi mai nobil decât lupta

pentru pace și dezarmare, mai ales după un război nimicitor care se încheiase cu lovituri atomice.

Carte poștală redegistă din 1986, din cadrul campaniei pentru pace, orchestrate de Kremlin.

Un preluu la măcelul mondial: RĂZBOIUL CIVIL DIN SPANIA, 1936 - 1939

Istoric. Contextul politic internațional. Războiul civil spaniol s-a purtat între tabăra „naționaliştilor”, compusă din bancheri, clerul catolic, proprietarii de pământ și o mare parte din armată, avându-l drept lider pe *Caudillo*, generalisimul Francisco Franco (1892-1975), și tabăra republicană, formată din țărani, muncitori, intelectuali, membrii partidelor de stânga (socialist, comunist), condusă de un guvern al Frontului popular, ales la 16 februarie 1936. Astfel, în Spania s-a produs prima confruntare directă între stânga internaționalistă (socialiștii și comuniștii) și dreapta naționalistă (fasciștii și naziștii), dar și prima ciocnire între comuniștii naționaliști și cei staliști. Pactul de neintervenție în Spania a puterilor occidentale a servit drept scuză pentru eschivarea Franței și Angliei (care doreau evitarea cu orice preț a unui război european) și drept farsă pentru Germania și Italia, care au trimis masiv, dar neoficial, ajutoare militare (Preston, 2006, p. 128). Churchill afirmase chiar că, deși considera că Franco avea dreptate (fiind anticomunist) și era un bun patriot, el va ține partea republicanilor, deoarece o victorie a fascismului franchist în Spania ar fi afectat interesele britanice în bazinul mediteranean (Preston, 2006, pp. 135-142). Naționaliștii au fost intens sprijiniți cu tehnică de luptă, consilieri militari și personal tehnic din Germania lui Hitler (aviatorii din „Legiunea Condor”, cu avioanele aferente) și Italia lui Mussolini (prin cei 70-80.000 de „voluntari” motorizați cărora li s-a ordonat să facă parte din *Corpo Truppe Volontarie*), în timp ce republicanii s-au bucurat de sprijinul militar (contra 510 tone de aur ale Băncii Spaniei, depuse la Moscova) și politic al URSS-ului lui Stalin. La acesta s-a adăugat un mare număr de voluntari (circa 34.000), care au format Brigăzile internaționale, retrase în cele din urmă potrivit deciziei primului ministru republican Juan Negrin (1892-1956) printr-o mare paradă și discursuri emoționale, ținute în Barcelona, la 29 octombrie 1938. Cauza republicană a fost însă puternic sprijinită prin partizanatul multor intelectuali influenți ai epocii, precum Ernest Hemingway (1899-1961), Dos Passos (1896-1970), George Orwell, Arthur Koestler (1905-1983), André Malraux (1901-1976), Antoine de Saint-Exupéry (1900-1944), Pablo Picasso (1881-1973).

Războiul civil. La 23 septembrie 1923, generalul Miguel Primo de Rivera (1870-1930) preluase puterea în Spania, printr-o lovitură de stat, fiind însă nevoit să demisioneze în ianuarie 1930. Pe 14 aprilie 1931, regele Alfonso al XIII-lea (1886-1941) a fost și el obligat să plece în exil, deschizând calea pentru cea de-a doua Republică. La alegerile generale, din iunie 1931, Frontul popular, format din partide de stânga, a obținut o victorie clară asupra formațiunilor de dreapta din Frontul Național, dar la alegerile din 16 februarie 1936, victoria stângii spaniole a fost la limită asupra lui *Frente Nacional*. Noul guvern de stânga a luat măsuri împotriva Falangei spaniole, a acordat autonomie Cataloniei și intenționa să adopte reforme în agricultură ce afectau interesele marilor latifundiari. Imediat s-a format o conspirație a generalilor pentru răsturnarea guvernului Frontului Popular, la care a aderat generalul Emilio Mola (1887-1937) ca lider, alături de Juan Yague, Gonzalo de Llano, Jose Sanjuro. Abia la 18